

Ve stylu románu *Dívka s perlou*

SIMONE VAN DER VLUGT

Půlnoční modř

*Strhující příběh malířky,
která stála u zrodu
proslulé delftské
modré keramiky*

Simone van der Vlugt
PŮLNOČNÍ MODŘ

Simone van der Vlugt

PŮLNOČNÍ MODŘ

Přeložila
Lenka Řehová

Tato kniha byla vydána s podporou Nizozemského literárního fondu.

Dit boek werd uitgegeven met financiële steun van het Nederlands Letterfonds.

This publication has been published with financial support from the Dutch Foundation for Literature.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

NACHTBLAUW

Copyright © 2016 Simone van der Vlugt

Translation © Lenka Řehová, 2017

Czech Edition © Metafora, 2017

All rights reserved

ISBN 978-80-7359-619-4 (pdf)

1

De Rijp březen 1645

Týden po pohřbu cítím stále především úlevu. Já vím, takhle bych mluvit neměla. Slušelo by se truchlit, to však nedokážu.

S rukama složenýma v podpaží se dívám skrz otevřenou horní část dveří ven na louky a pole obklopující statek, myšlenkami však bloudím jinde.

Tak daleko to samozřejmě nemělo nikdy dojít. Zpětně nedokážu pochopit, co mě to toho večera před rokem popadlo. Po dlouhá léta jsem Goverta považovala jen za jednoho z mužů z naší vesnice, rozhodně to nebyl nikdo, komu bych věnovala zvláštní pozornost. Vlastně jsem na něj nikdy nemyslela. Ne že by nebyl pohledný, svým způsobem vlastně i byl. Toho jsem si ale všimla až při posvícení, když mě na parketu přitiskl pevně k sobě. Pila jsem, samozřejmě že jsem pila. Ne však tolik, abych si neuvědomovala blízkost našich těl, necítila jeho těžký dech a svalnaté paže, jež mě tak opatrně držely.

Při každé otočce se naše boky dotkly a jeho stisk, kterým mě šikovně provedl mezi ostatními páry, zesílil. Byl to vzrušující pocit. Uvědomila jsem si, že je do mě zamilovaný, že to jeho nepříjemné civění s hluboce svraš-

tělým čelem pokaždé, když mě potkal, nepředstavovalo nelibost, ale touhu.

Těšila mě jeho přízeň? Odmítla jsem snad už příliš chasníků v touze po něčem lepším? Bála jsem se, že bych mohla šlápnout vedle? Nebo jsem v tu chvíli byla taky zamilovaná?

Když uchopil mou dlaň pevně do své a odvedl mě ven, na tiché místo v sadu, neprotestovala jsem.

A po nějakém čase, ve chvíli, kdy jsem mu oznámila, že jsem v očekávání, byl šťastný a z celého srdce odhodlaný se se mnou oženit a založit rodinu. Jako vdovec okolo čtyřicítky, dobře zaopatřený, nebyl špatnou partií. Bohužel ani tím, koho jsem si představovala.

Ne že bych měla zrovna z čeho vybírat. Chvilka lehkomyšlnosti během posvícení, moment totálního pobláznění, i tak by se to dalo nazvat. A všechny moje sny se rázem rozplynuly.

Nejhorší na tom však bylo, že jsem nedokázala pochopit, co jsem na něm vlastně viděla. At' už to bylo cokoliv, druhého dne to bylo pryč.

O měsíc později jsme se vzali, šest týdnů nato skončilo mé těhotenství předčasným porodem. Děťátko, chlapec, přišlo na svět mrtvé. Už tomu bude rok.

Teď leží pod studenou, tmavou hlínou i Govert. Jediné zrcadlo v domě visí otočené ke zdi, okenice zůstávají již několik týdnů zavřené. Dnes je konečně znovu otevřeno. S velkým potěšením nechám dovnitř proudit ranní světlo. V obytné světnici, dlouhé dny praskající ve švech návštěvami, panuje zvláštní ticho. Celý svůj život bydlím ve vesnici De Rijk a podpora rodiny, sousedů a přátel mě hřeje u srdce. Jen rodina mého muže se omluvila, že nepřijde. Možná je jim proti srsti, že po pouhém roce manželství zdědím celý Govertův majetek. Chápu je, ale nic s tím nenadělám. Pán Bůh ví, že jsem si to dědictví zasloužila.

Pohledem bloudím po světnici. Z kulatého stolu

u okna přeskočím na kamna a nábytek, který jsem sama namalovala. Sluneční paprsky dopadají na podlahu z kamenných dlaždic a přinášejí trochu tepla. Ne moc, je teprve začátek března. Okolo salámů a špeku zavěšených na trámu a dál na půdu z půlky zaplněnou zásobami na zimu stoupá kouř.

Je zvláštní mít dům jen pro sebe. Naštěstí nemám moc času o tom přemýšlet. Čeká mě práce, a když už tu Govert není, bude jí víc než jindy.

I když mám ve službě děvečku a pacholka, zbude toho na mě dost. Všechny dny v týdnu vypadají stejně. Dojím krávy, krmím prasata a slepice, starám se o záhony se zeleninou, stloukám máslo a vyrábím sýr. Volný čas trávím praním a zašíváním prádla, předením a tkaním a občas také malováním.

Někdy, když se zadívám na lesklý povrch některého z měděných kotlíků, zahlédnu v něm odraz své matky: zapletené vlasy schované pod bílým čepcem. Pořád něco dělá, pořád je unavená. Je mi dvacet pět let, ale cítím se stejně stará jako ona.

Vydrž ještě, říkám si, když se jdu do chléva postarat o zvířata. Období smutku trvá šest týdnů. To musím zvládnout.

Pacholek Jacob už začal s dojením. Pokývne mi na pozdrav. Přitakám mu.

„Možná bych mohl do služby k Abramovi Groenovi,“ spustí, sotva jsem se usadila na stoličku.

„To je dobře.“

„Ale Jannetge ještě nic nemá.“

„Však něco najde. Když ne tady, tak určitě v Graftu.“

Chvilí pracujeme mlčky. Moje ruce jsou rychlé, mléko stříká do vědra.

„Kdy odjízdíte?“ zeptal se Jacob.

„Jakmile to tady prodám. Dražba se koná příští týden.“

Jacob přikývl. „Jannetge by ráda odkoupila máselnici. Mohla by tak stloukat máslo pro vlastní potřebu.“

„To nepůjde. Slíbila jsem ji už matce.“

„Ach, to je škoda.“ Jacob vytáhl zpod krávy vědro plné mléka a postavil se. Jak tam tak stojí, vypadá, že má něco na jazyku. Tázavě na něj pohlédnu.

„Ještě k pánovi...“

„Ano?“

„Jeho bratr roznáší pomluvy.“

Přestala jsem dojit. „Jaké pomluvy?“

Zaváhá.

„O co jde, Jacobe?“ Můj hlas zní netrpělivě, příliš přísně.

„Myslím, že to moc dobře víte,“ odpoví a odběhne.

Včera jsem z podmáslí udělala tvaroh. Dnes, okolo poledne, si zbytek této lehce nakyslé dobroty namažu na kousek žitného chleba. U stolu sedí i Jacob a Jannetge. Moc toho nenamluvíme, všichni tři jsme pohrouženi do vlastních myšlenek.

Po jídle nechám práci jen na nich. Obuji si široké dřeváky a vydám se na hráz vedoucí do De Rijpu. Statek leží na kruhovém kanálu u polderu Beemster, uprostřed nížinatých mokřin. Abych se dostala ke svým rodičům, musím na druhou stranu vesnice a nejkratší cesta vede přímo skrz ni. Přes ulici Oosteinde vstoupím na Rechtestraat, kde nuzná zástavba přechází ve velké domy se zelenými nebo červenými štíty. Blízko návsi je i několik cihlových domů se stupňovými štíty vypadajícími, jako by je tam někdo postavil omylem.

Napravo i nalevo zdravím známé, dočkám se jen váhavých odpovědí. Snaží se mi všichni vyhnout? Pokukují snad po mně?

Když dorazím na most Kleine Dam, kde u vážní budovy panuje velký shon, lidem se už vyhnout nemohu. Sřetávám se se zvědavými pohledy, za zády slyším šepot. Jen jeden člověk se mě přichází zeptat, jak se mi daří a zda je skutečně pravda, že odcházím.

Obyvatelé De Rijpu jsou na svou vesnici, ve které by-

dlí jejich rodiny po dlouhé generace, velmi hrdí. Odejít je pro ně něco neslýchaného, považují to téměř za zradu. Vždy si o mně mysleli, že jsem zvláštní, takže moje plány je dozajista nepřekvapily.

„Tu komodu, co jsi tak hezky namalovala, budeš taky prodávat?“ Výkupčí Sybrigh se na mě podívá plna zájmu. „Moc ráda bych ji od tebe odkoupila.“

„Dražba proběhne příští týden,“ odpovím a s omluvným úsměvem se vydám dál.

Zahnu do úzké ulice Kerkstraat a konečně nechávám vesnici za zády. V dálce už vidím statek svých rodičů. Vstoupím na zablácenou cestičku a přidám do kroku.

„Před chvílí tu byl Mart.“ Matka vymývá pod pumpou vědro na mléko. V ostrém zimním světle vypadá její obličej hubeně a ztrhaně, a když se narovná, promne si rukou záda. „Chtěl s tebou mluvit, ale strašně křičel. Poslala jsem ho pryč.“

Vezmu jednu konev a postavím ji pod pumpu.

„Doslechl se, že odcházíš. Strašně se rozzlobil, Cat-rijn.“

„Proč? Vím, co dělám.“

„Ano, ale hned teď, tak krátce po pohřbu? Mnoha lidem to připadá zvláštní. Proč musíš tak nutně do Alkmaru? Máš statek, dobytek, všechno je jen tvoje. Muži na tebe stojí dlouhou řadu. Třeba Gerrit. Kdybyste spojili své majetky, budete bohatí.“

„Odejdu do města.“

„Abys tam pracovala jako hospodyně. Zatímco tady jsi vlastní paní.“

Povzdechnu si. „Mluvili jsme o tom už tolikrát, mami. Nehodlám dělat hospodyně navždy. Chci si našetřit, znovu se vdát a ve městě začít nový život.“

„Ano, vždycky sis to přála. Jako malá holčička jsi s námi jezdila do města pokaždé, když jsme tam vezli sýry. Nikdy jsem to nechápala, ostatní to tak neměli. Čty-

ři hodiny na lodi, jen aby ses tam dostala. A pak čtyři hodiny zpátky.“

„S brekotem, protože jsem ještě nechtěla pryč.“

Podívaly jsme se na sebe a zasmály se.

„Máš pravdu, musíš udělat to, co sama chceš. Už nejsi malá a já ti nemohu bránit,“ řekne moje matka po chvíli mlčení. „Jenže...“

V tichu, jež se rozhostilo, na ni tázavě pohlédnu. „Co se děje?“

„Kolují pomluvy.“

„Ve vesnici vrabci na střeše štěbetají pořád. Také proto chci pryč. Mám všech těch klevet a všetečnosti už dost.“

Obličej mé matky zaplavil výraz uklidnění. „Budeš mi chybět,“ odvětlí. „Ale asi bude přeci jen lepší, když odejdeš.“

O týden později se všechno prodalo. S Govertem jsme měli statek a pole v pachtu, ale dobytek a vybavení patřilo nám. Během dražby, konající se na mlatu, vidím svůj majetek přecházet do jiných rukou. S výtěžkem okolo sta guldenů jsem spokojená. Do začátku mi to bude stačit a možná mi zbude i na založení vlastní živnosti. Například malování na keramiku. To je můj velký sen. Jako malá holčička jsem krášlila nábytek štávou z červené řepy. Později, když jsem dostávala zakázky od sedláků a hodnostářů, jsem ke zdobení komod a zahřívacích truhliček používala normální barvu.

Kdysi mě notář Cornelis Vinck pochválil: „Podobá se to malbám z Hindeloopenu. Máš talent, Catrijn. Měla bys zkusit prodat něco ve městě.“

„To přeci nejde, pane. Nejsem členkou cechu,“ namítla jsem.

„Během výročního jarmarku mohou lidé bydlící za hradbami města nabídnout cokoli k prodeji. Podmínkou však je, že nesmí mít živnost.“

Ve vzácném volném čase jsem začala se zdobením talířů a stoliček, které jsem na výročních trzích skutečně velmi lehce prodala. Od té chvíle toužím po městě.

* * *

Vím jen o několika lidech, co z naší vesnice odešli. Chlapci, kteří se vydali na moře jako velrybáři, nebo je Východoindická společnost najala na práci na svých lodích. V sousední vesnici Graft bydlela dívka, která si našla v Alkmaaru práci jako služebná. To by se mi taky líbilo. Samozřejmě že taková práce není žádný med, ale nemusela bych bydlet mezi hlínou a rákosím. Město je tím pravým místem, kde chci být. Nabízí rozptýlení a zábavu, tam se prostě žije a já chci být u toho. Od Melise a Brechty, přátel žijících v Alkmaaru, jsem se doslechla, že jeden bohatý pán ve městě hledá hospodyní. Nedávno jsem jela na trh se sýrem, tak jsem zaběhla do domu ležícího na Oudegrachtu nabídnout své služby. K mému velkému potěšení a úžasu mě okamžitě přijali.

Dívám se na místo, kam na hliněnou podlahu dopadají brzké ranní paprsky. Věci, jež jsem tu uskladnila, si už odnesli noví majitelé. Zbylo mi jen pár šperků a oblečení.

Venku na gruntu na mě v ranní mlze čekají rodiče a bratři. Jako jediná přeživší dcera jsem se mohla kdykoliv spolehnout na jejich ochranu a pozornost a na tvářích chlapců je znát, že se jim můj odjezd ani trochu nezamlouvá. Mezi Dirkem, mým nejstarším bratrem, a Lauem je velký věkový rozdíl způsobený několika potraty a úmrtími malých bratříčků a sestřiček. Možná proto mám nejbliž k Lauovi, protože jsme museli vynahradit způsobené ztráty.

Rozloučení je krátké. Každého obejmu, rodiče dlouze. Lau musí do Alkmaaru, a tak mě doprovodí. Protože mám v ranci hodně peněz, přijde mi to jako výborný nápad.

„Brzy se uvidíme,“ loučí se otec. „Příští týden povezu do Alkmaaru zboží.“

„Na viděnou, tati. Víš, kde mě najdeš.“ Ještě jeden

polibek, poslední objetí a odcházíme. Lau vezme ranec s mými věcmi a vydáme se do ulice Oostdijkje vedoucí do přístavu. Několikrát se otočím a všem zamávám. Cítím všechno možné kromě lítosti.

Do Alkmaaru je to hodně daleko. Sedíce mezi nákladem těsně u sebe, abychom se zahřáli, pozorujeme míjející poldery. Bárka naložená těžkým nákladem nepluje příliš rychle, ale na to jsem zvyklá. Touhle cestou jsem jela již mnohokrát. Na řece znám každou zátoku, každou osadu, kterou mjíme. Někde panuje bezvětří a stojíme téměř na místě, takže bárkař musí použít bidlo. Celou svou vahou se položí na tyč, zabodne ji do bahnitého dna a postrčí loď vpřed.

Sedím naproti svému bratrovi a ukazuji mu na věci, jež upoutaly mou pozornost. Žádné velké odezvy se však nedočkám.

„Už se nikdy nevrátíš, že?“ zeptá se Lau ve chvíli, kdy jsem připravena ukončit veškeré pokusy zapříst rozhovor.

„Samozřejmě že se vrátím. Občas přijedu.“

„Kdybych byl na tvém místě, v Alkmaaru bych nezůstal. Mart proti tobě štvě celou vesnici.“

„Věří mu?“

„Nevím.“ Povzdechne si a pokračuje: „Můžeš třeba do Haarlemu nebo Amsterdamu.“

Na chvíli se odmlčím. „Tak daleko?“ nadhodím.

„Tak daleko to zase není. Chci tím říct, Catrijn, že na nás se ohlízet nemusíš. Kdyby pro tebe mělo být nějaké město... lepší, tak tam prostě běž. Víme, že pomluvy, co o tobě kolují, jsou holý nesmysl, ale ne všichni jsou o tom přesvědčení.“

„Měla jsem déle truchlit, více plakat.“ Podívám se na bratra. „Je to hřích mít z něčí smrti potěšení?“

Lau mě obejmě jednou rukou a přitiskne pevně k sobě. „Ne,“ odpoví. „V tomto případě mi to přijde lidské.“

Vplouváme na jezero Almaardermeer, mýjíme vesnici Akersloot. Sluneční paprsky se prodírají přes mlhu, pomalu rozpouštějí šedivý opar a přinášejí trochu tepla. Do plachet se opírá silný vítr a žene loď skrz vlny. V dálce jsou vidět brány a hradby Alkmaaru. A šibeniční pole.

Při pohledu na zlověstné kůly s houpajícími se mrtvolami se celá otřesu. Rychle obrátím svůj zrak na ruch na vodě dál po proudu u Accijnstoren, brány, kde se vybírají daně.

Před námi se rozprostírají širé vody řeky Zeglis třpytící se na slunci. Po obou březích putují do města zástupy lidí, nějaký muž před sebou žene prasata. Povozy kodrcají a narážejí do výmolů, jakémusi žebrákovi se právě včas podaří uskočit před koly jednoho z nich.

Loď přistane blízko městských hradeb. Společně s Lauem vstaneme a zaplatíme kapitánovi. O něco později přecházíme úzký dřevěný most vedoucí k bráně Boompoort. U Accijnstoren se rozloučíme. Lau má schůzku v hostinci na Birkade.

Váhavě se na mě podívá, jako by mi chtěl něco říct, ale nemůže najít správná slova. „Tak, sestřičko, hodně štěstí. Až budu zase ve městě, navštívím tě.“ Přitiskne mě pevně k sobě. „Nezapomeň, co jsem ti říkal.“

Políbím ho na tvář a vezmu si od něho ranec s oblečením. Pohlédneme si vzájemně do očí, usmějeme se a vydáme se každý svou cestou. Když se ohlédnu, spatřím, že mě stále pozoruje. Zamávám mu a odbočím doprava.

S rancem pevně přitisknutým k tělu, ještě trochu ztuhlá po dlouhém sezení, dojdu na ulici Verdrongenoord. Gracht je plný pramic a nákladních plachetnic, všude se nakládá a vykládá zboží.

Cíleně procházím známými ulicemi na druhou stranu města do kostela Grote Kerk, tyčícího se nad ostatními střechami. Dovnitř vstupuji portálem z ulice Koorstraat. Pomalu kráčím robustní lodí s pilíři a vitrážovými okny

dopředu až k oltáři. Posadím se do lavice v první řadě a zavřu oči. Chvilí tak sedím, poslouchajíc vlastní dech a nepravdivý tlukot svého srdce.

Oči otevřu, až když se uklidním. Ticho visící mezi bílými stěnami a klenbou mě uklidňuje. Dám ruce k sobě a zkřížím prsty. Obsah mých modliteb je stejný jako v kostele v De Rijpu, přesto se cítím jinak. Jako bych tady, pod mohutnou kamennou klenbou, byla vyslyšena lépe. Netuším, zda má modlitba něčemu pomůže, cítím však úlevu. Z kostela vycházím se sklopenou hlavou. Venku zamžourám do slunečního světla, oslepená zůstanu chvíli stát na místě a teprve poté se nechám znovu pohltit ruchem velkoměsta.

Blízko kostela Grote Kerk se nachází zájezdní hostinec U Třinácti trámů patřící mým přátelům. Brechtě a jejímu manželu Melisovi se daří dobře, protože jejich hostinec je prvním, na který pocestní narazí poté, co vstoupí do města branou Geesterpoort. Je to velký dům se stupňovitým štítem a závěsnou železnou cedulí, vesele se pohupující ve větru sem a tam.

Dveře otevírám studenýma, téměř ztuhlýma rukama, a jakmile ucítím závan tepla, s úlevou se zhluboka nadechnu. Malý šenk praská ve švech. S velkým úsilím se probíjím mezi stojícími a sedícími hosty k výčepu. Melis čepuje pivo, Brechta právě odnáší dva plné džbánky.

„Melisi!“ Nakloním se přes výčepní pult.

„Zdravím tě, Catrijn! Rád tě vidím. Máme tu teď napilno, ale za chvíli si promluvíme, dobře?“ zavolá na mě.

Přikývnu, a když mi někdo položí ruku na rameno, otočím se. Je to Brechta. Její černé kudrlinky vyklouzly zpod čepce a splývají jí volně podél obličeje. Políbí mě na tvář a proneše: „Tak jsi tady! Dáš si něco k jídlu?“

„Moc ráda.“

Brechta zmizí v kuchyni a za chvíli se vrací s hustou polévkou a kusem chleba. Po chvilce hledání najdu vol-

né místo. Když dojím, ruch v krčmě opadl a Brechta si může konečně přisednout. Ptá se, jaká byla cesta.

„Chladná a dlouhá. Doprovázel mě Lau,“ odpovím. „Mohla bych tu dnes přespát? U pána mám začít až zítra.“

Brechta se zatváří sklíčeně.

„Copak je? Máte plno? To nevadí, přespím v zájezdním hostinci U Moriaenovy hlavy,“ dodám spěšně.

„Můžeš zůstat, jak dlouho budeš chtít, mám pro tebe však špatnou zprávu. Wollebrant Nordingen, u něhož jsi měla nastoupit do služby, přede dvěma dny zemřel. Onemocněl, měl něco s plícemi. Byl sice v letech, jeho smrt ale přišla nečekaně.“

Nevím, co na to říct. To je skutečně špatná zpráva. Nejen pro pana Nordingena, který na mě působil jako velmi přátelský muž, ale také pro mě.

„Co mám dělat? Prodala jsem celý svůj majetek a vypověděla pacht.“

„Tak si kup nebo pronajmi dům tady a najdi si jinou práci.“

„Nic jiného mi nezbývá. Zpátky se v žádném případě nevrátím.“

„Pomůžeme ti,“ slíbí Brechta. „Dokud si nenajdeš bydlení, můžeš zůstat u nás a my se poptáme, jestli by se pro tebe nenašla práce někde jinde. Na to je hostinec to správné místo.“

Je uklidňující vědět, že na to nejsem sama. Chvilí však potrvá, než vstřebám, že je všechno jinak, než jsem si představovala. Naštěstí mám dost peněz, abych s nimi chvíli vyšla.

Melis se postaví vedle mě a položí mi ruku na rameno. „Určitě něco najdeš. V Alkmaaru je práce dost.“

Celý týden jsem se snažila najít práci. Prošla jsem město skrz naskrz, od majestátních domů u kanálu Mient až po solivary na Oudegrachtu a pivovary na ulici Houutil. Zkousím štěstí i v městském sirotčinci na Doelenstraat a tkalcovně, která k němu patří, poté v klášteře svaté Kateřiny a různých herbercích a šencích. Je mi jedno, co budu muset dělat, uklízet, tahat těžké věci nebo pečovat o nemocné, jen když něco najdu.

Na konci týdne sedím v hostinci naproti Brechtě zbařená veškerých iluzí.

„Nemyslela jsem si, že bude tak těžké najít práci,“ prohlásím. „Pro muže je jí víc než dost, ženy to mají o dost těžší.“

„Mohla bys začít sama pro sebe. Třeba něco prodávat.“

„Co? Pánve a hrnce? Toho je plné město.“

„Ty je ale umíš krásně zdobit. A jelikož jsi obyvatelkou Alkmaaru, mohla bys provozovat řemeslo.“

Zavrtím hlavou. „Sama víš, že to není až tak snadné. Musela bych jít do učení, zaplatit za něj, složit mistrovskou zkoušku. Nehledě na to, jestli by mě vůbec přijali do cechu.“

„Nedávno přijali do cechu svatého Lukáše jednu ženu,

Isabellu Bardesiusovou. Pracuje jako malířka keramiky na vlastní živnost.“

„Určitě pochází z bohaté rodiny, která jí zaplatila vyučení. Bez vyučení tě nikdo nepřijme, Brechto.“ Zamyslím se. „Možná bych měla přeci jen vzít tu práci v morovém špitále. Jinde mi nic nenabídlí.“

„V morovém špitále? Zbláznila ses?!“

„Žádný mor není. Leží tam lidé s jinými nemocemi.“

„Ano, stejně nakažlivými a nebezpečnými. To bych viděla jako úplně poslední možnost.“

„Je to poslední možnost. Pokud rychle něco nenajdu, budu se muset vrátit do De Rijpu.“

Někdo vedle nás si odkašlal. Asi třicetiletý muž s polodlouhými tmavě blondatými vlasy se postaví k našemu stolu a pozdraví: „Dobrý den, Brechto. Omlouvám se, že ruším, ale zaslechl jsem váš rozhovor.“

„Mattiasi, jak milé překvapení. Jak se máš?“ Brechtin obličej zalije široký úsměv.

„Výborně. Jsem na cestě do Den Helderu, v Alkmaaru musím jen něco zařídit.“

„Pan van Nulandt je jedním z našich hostů,“ vysvětlí mi Brechta.

Muž smekne klobouk a lehce se ukloní. „Těší mě,“ pronese s krásným úsměvem na rtech.

Lehce kývnu hlavou a představím se. Mattias se posadí na židli naproti mně.

„Váš rozhovor jsem nezaslechl náhodou,“ objasňuje směrem k Brechtě. „Melis o tom začal. Vyprávěl mi o tvé přítelkyni a nakonec se zeptal, jestli bych o něčem nevěděla.“

„A?“ vyhrkne Brechta bez zaváhání.

„Náhodou věděl. Můj bratr hledá hospodyní. Co myslíte, bylo by to něco pro vás?“ Mattias na mě tázavě pohledne.

„Nevím. Tedy, myslím, že ano. Ale vždyť mě vůbec neznáte,“ namítnu zmateně.

„Melis a Brechta vás znají, to mi stačí. A Melis na vás pěl samou chválu.“

Zmocnil se mě pocit vzrušení.

„Hospodyně, to by bylo něco úžasného. Kdo je váš bratr a kde bydlí?“

„Jmenuje se Adriaen van Nulandt,“ odpoví Mattias, „a bydlí v Amsterdamu.“

Amsterdam! Z mého obličeje se dá asi vyčíst výraz zděšení, protože Mattias se na mě zkoumavě zadívá. „Je to problém?“

„Je to moc daleko. Nikoho tam neznám...“

Mattias pokrčí rameny. „Tak daleko to zase není, a až tam budete, brzy si najdete nové přátele.“

Vyměním si pohled s lehce udivenou Brechtou. „Je to šance, Catrijn,“ zkonstatuje. „Tady pro tebe očividně žádná práce není. Buď Amsterdam, nebo De Rijp.“

Nemusím se dlouho rozmyšlet. I když se mi nezamlouvá, že opustím všechny, jež mám ráda, nemám na vybranou. A co víc, je to krok správným směrem. Sama od sebe bych Alkmaar tak rychle neopustila. Možná to je osud.

Mattias odešel, aby zařídil své věci, a když se večer vrátil, promluvila jsem si s ním.

„Rozhodla jsem se tu práci přijmout. Byla bych vám moc vděčná, kdybyste mi napsal doporučení.“

„Samozřejmě, napíšu a moc hezké, ale domnívám se, že bychom se předtím měli lépe poznat. Napijete se se mnou?“

Posadili jsme se ke stolu v rohu a Mattias objednal džbán vína. „Povězte mi, proč jste odešla z rodné vesnice?“ zeptá se, zatímco mi plní pohár vínem.

Povím mu úplně všechno. O mém přání bydlet ve městě. O té jedné noci během posvícení, která zavedla můj život jiným směrem. O mém chlapečkovi, jenž se narodil mrtvý, a o Govertově nečekaném úmrtí. Mattias pozorně naslouchá.

„Takže jste vdova,“ poznamená poté, co domluví.
„Moc mladá vdova. To mě mrzí.“

„Ach, nebylo to šťastné manželství.“ S pohledem upřeným do dálky přemýšlím o tom, jaký život bych vedla, kdyby Govert neumřel. „Bil mě. Hned, jakmile jsme se vzali, a pořád se to stupňovalo. Nevím proč, zcela bezdůvodně. Nehádali jsme se, neodmlouvala jsem mu, tvrdě jsem pracovala.“ Chraplavě jsem se zasmála. „Dávala jsem pozor, abychom se nehádali a abych mu neodporovala, a přesto mě bil.“ V mém hlase je slyšet hořkost, kterou pociťuji při každé vzpomínce na utrpené násilí. Mattias se na mě soucitně dívá.

„Někteří muži už jsou takoví,“ podotkne jemně. „Ale ne všichni.“

„Ne...“ Povzdechnu si. „Problém je, že to člověk dopředu nepozná. Přijde na to až příliš pozdě, když už je pod čepcem.“

„Příště, kdyby se to náhodou opakovalo, pošlete toho chlápka před soud. Bít manželku je trestné, věděla jste to? Tak to Bůh mezi ženou a mužem nezamýšlel.“

„Jste ženatý?“

„Ne a ani to nemám v úmyslu. Chci cestovat, vidět svět. Pracuji pro bratrův podnik. Je kupcem, jedním z ředitelů Východoindické společnosti. Jeho cestování neláká, proto to dělám já.“

„Kam jezdíte?“

„Především do Itálie a Norska, žádné dlouhé cesty. Rád bych se podíval mnohem dál. Na Východ, do Číny a Indie. Neptáte se někdy sama sebe, co je na druhé straně světa? Jak to tam asi vypadá, jací tam žijí lidé?“

„Mně stačí, když vím, jak to vypadá za naší vesnicí, nebo v Alkmaaru,“ odtuším a on se zasměje.

Možná je to tím důvěrným způsobem, jakým se mnou mluví, vráskami, jež mu naskočí okolo očí, když se usměje, nebo tónem jeho hlasu, co mě nutí se k němu posouvat blíž a blíž. Je hezký. Moc hezký. A evidentně si

on myslí to samé o mně, protože během našeho rozhovoru se ke mně neustále naklání a jen tak letmo se mě dotýká. Jeho obličej se bez přestání pohybuje a já z něj nemohu spustit oči. Tělem mi projíždí brnění jako bublinky vzduchu roztroušené pod kůží.

S pokračujícím večerem se okolní svět zmenší jen na stůl, u něhož sedíme, osvětlený mihotavým svitem svíčky. Dlouho po půlnoci se odhodlám jít spát. Mattias mě doprovází po schodech. Na odpočívadle na schodišti na mě tázavě pohlédne. Víno oslabilo mou odolnost, a když jeho ústa najdou má, nechám se políbit. Jeho rty jsou pevné, přesto opatrné. Zmocní se mě touha a obejmou ho kolem krku. Na oplátku mě pohladí po zádech, jeho ruce doputují k mým hýždím a zase zpátky. Teprve když se pokusí rozvázat mi šněrovačku, jemně, avšak odhodlaně ho odstrčím. Lítostivě se zasměje.

„Líbíš se mi, Catrijn,“ zašeptá s ústy u mého ucha. „Moc se mi líbíš. Jsem šťastný, že jsem tě potkal. Doufám, že se uvidíme v Amsterdamu.“

„Ano, taky v to doufám.“

„Pokud by byl můj bratr tak hloupý a nepřijal tě, řekni služebné, kde tě najdu.“

Přitakám a slíbím, že to udělám. Znovu se políbíme. Nejdřív něžně, potom vroucněji. Znovu cítím své tělo odpovídat tak silně, až tomu učiním přítrž. Udělám krok vzad a otevřu dveře do pokoje. Usměji se na Mattiase a vstoupím dovnitř. Než stihnu zavřít dveře, pošle mi polibek.

„Setkáme se v Amsterdamu,“ rozloučí se.

Následující den přicházím do výčepu časně zrána. K mému zklamání je však Mattias dávno pryč.

„Musel být včas v Den Helderu. Tohle ti tu nechal.“ Melis mi podal ruličku papíru. Doporučující dopis. Několikrát ho v rukách otočím. „A nějaký vzkaz?“

„Že dům stojí na začátku Keizersgrachtu a že doufá, že tě ještě uvidí.“

* * *

Umím trochu číst. Když jsem byla malá, naučil nás to farář. Považoval za důležité, aby dívky uměly číst, a později tak mohly svým dětem dávat lekce náboženství. Pamatuji si toho dost, abych ten dopis přečetla. K mé smůle je však zapečetěný.

„Včera večer jste si dobře rozuměli,“ prohodí Melis zvědavě.

„Ano,“ přisvědčím s úsměvem na rtech. „Moc dobře.“ Děláním, jako bych si jeho zvědavosti nevšimla, a najdu si místo u stolu u okna.

Po lehké snídani, chlebu se sýrem, se rozloučím s přáteli.

„Moje rodina se zhrozí, až zjistí, že jsem z Alkmaaru odešla,“ prohlásím, když objímám Brechtu.

„My už jim to vysvětlíme. Pošleš nám zprávu, až najdeš práci?“

Slíbím jí to, ještě se rozloučím s Melisem a vydám se na cestu. Přes Langestraat ke kanálu Mient a okolo stánků s rybami, kde panuje shon a strašný nepořádek. Dávám pozor, abych neuklouzla po rybích vnitřnostech, a na cestu si koupím pár herynků. Poté pokračuji nahoru po ulici Verdrunkenoord, a když se konečně dostanu k řece Zeglis, vydechnu úlevou. Miluji ruch města, budu si na něj však muset zvyknout.

V přístavu jsem se poptala a našla loď, jež mě svezde dál.

„Jedu jen do Haarlemu, paninko,“ sdělí mi kapitán. „Odtamtud se bez obtíží dostanete dál do Amsterdamu, stačí jen najít loď taženou koňmi.“

Už jsem o ní slyšela. Nikdy jsem se na ní ale neplavila, protože do Alkmaaru takové lodi nejezdí. Podle kapitána to funguje výborně. Od Halfweg je podél vody vykopaný dlouhý, rovný příkop, ve kterém může kůň táhnout loď. „Až do Amsterdamu,“ dodá.

Zaplatím požadovaný počet pětníků a předám někomu z posádky ranec. Naloží ho na palubu a já nastoupím. Najdu si místo mezi koši a bednami a uvelebím se na jedné z dek, jež tu jsou připravené výhradně pro cestující.

Schoulená do kabátu s kapucí přes hlavu pozoruji Alkmaar mizící v dáli. Nikdy jsem nebyla dál než v tomto městě a netuším, co mě čeká v Amsterdamu. Jediné, co vím, je, že odteď budu na všechno sama.

Cesta do Haarlemu zabere celý den. Teprve u Beverwijku, když se dostaneme na jezero Wijckmeer, se můžeme pořádně rozjet. U Spaarndamu musíme zpět na kanály a grachty, to už však máme Haarlem na dohled. Když loď přistane u mostu Gravestenenbrug, celá ztuhlá vstanu a vyškrábu se na nábreží. Jsem tak unavená, že se ubytuji v prvním zájezdním hostinci, jejíž po cestě potkám. Naštěstí mají volnou ještě jednu postel. Vůbec mi nevádí, že se musím o pokoj dělit s ostatními.

V šenku, blízko ohně a s teplou večeří před sebou, se dám trochu do kupy. Koutkem oka vidím, jak mě okukují muži. Postarám se o to, abych s nimi nenavázala žádný oční kontakt a působila nepřístupně, což není až tak těžké, protože jsem strašně unavená. Naštěstí mě nechají na pokoji. S postupujícím večerem se veselí stupňuje, to už však ležím v posteli. I přesto, že mám za sebou tak náročný den, nedokážu hned usnout. Se zavřenýma očima naslouchám chrápání a oddechování spolubydlících a hluku vycházejícímu z šenku. Myšlenkami se vracím ke své rodině, zničením se rozpomenu na dětství.

Jako dítě jsem se málem utopila. Během velké severozápadní bouře se protrhla mořská hráz Waterlandse

Zeedijk a následně i o něco nižší kruhová hráz ochraňující polder Beemster. Utopilo se mnoho lidí a zvířat, hliněné statky s doškovými střechami odnesla voda. Náves položená o něco výše zůstala ušetřena, i když ani nohy bohatých lidí a notáblů nezůstaly úplně v suchu. Bylo mi pět. Detaily té katastrofy si pamatuji jen z vyprávění. Velmi dobře si však vzpomínám na pocit bezmoci, když se střecha, na níž seděla celá naše rodina, utrhla a vzala nás voda. Plavat jsem neuměla, stejně by mi to nebylo k ničemu. Jakmile moře ustoupilo, strhl proud každého nemilosrdně s sebou. Kdo neměl štěstí a nedokázal se něčeho chytit, byl ztracený. Z vln mě vylovil soused a posadil mě do lodě. Moji rodiče a bratři se dokázali zachránit sami. Aeltje a Johanna, dvě starší sestry, se utopily.

V šedém ranním světle polehávám v posteli a chvilku myslím na rodinu. Ostatní hosté už vstali. Odevšad se ozývá zívání a pozdravy dobrého rána. Někteří lidé se začínají potichu bavit. Vstanu a nikoho si nevšímám.

Pomalu se obleču. Plátěnou blůzku, sukni, zástěru, živůtek, kazajku, šátek přes ramena a čepec. Zatímco se oblékám, dívám se ven z okna. Na nábreží panuje shon. Lodě vyplouvají s prvním ranním rozbřeskem.

Sbalím si věci. Mezi oblečením leží i dopis od Mattiasse. Tvář se mi zalije úsměvem. Dostanu-li to místo, opět se shledáme. O něco jistější svým rozhodnutím vydat se do Amsterdamu se narovnáám v zádech. Když si pospíším, stihnu první loď taženou koňmi.

Ve srovnání s včerejší cestou je ta do Amsterdamu úplná hračka. Není to jen vzdáleností, ale i pohodlím, jež loď tažená koňmi nabízí. To se v žádném případě nedá srovnat s tím na otevřené lodi, s níž jsem připlula z Alkmaaru. Na palubě je kabina s lavicemi, kde se mohou cestující ukrýt před nepřízní počasí. Protože nejsme závislí na větru, plujeme stále stejnou rychlostí. Podél cesty stojí

zájezdní hostince, u nichž mohou cestující vystoupit a dát si něco k jídlu, nebo posádka vyměnit koně. Plavba z Haarlemu do Amsterdamu vede přímo, skrz poldery, podél mlýnů a statků. Občas opustím kabinu, abych na tváři ucítila závan větru a sluneční paprsky a obdivovala krásu okolních luk a nebe pokrytého mraky. Na hrázi vedoucí podél kanálu potkáváme mlékařky, pouliční prodavače, pocestné na koních a povozech. Tu a tam nám někdo zamává. Zamávám zpět a přidám úsměv.

Nervozita se dostaví, až když se blížíme k Amsterdamu. Slyšela jsem o něm hodně. O jeho velikosti, šíleném shonu. S lehkými obavami se sama sebe ptám, zda sem venkovanka jako já vůbec patří.

Když se proti nám vynoří vysoké zdi, nejistota se změní ve vzrušení. S úctou se zadívám na mlýny na hradbách a jejich rychle se otáčející lopatky.

Na cestách i kanálech vedoucích do města je rušno, jako by se do Amsterdamu sjížděla snad polovina světa. V zátoce IJ se to hemží pramicemi, loděmi převážejícími pasažéry, náklad i dobytek a rybářskými čluny. Hned za řadou kůlů ohrazujících přístav kotví obchodní lodě se záděmi zrcadlícími se na vodní hladině. Poslední část cesty vede podél břehů IJ a nakonec přistáváme u věže Haringpakkerstoren.

Vezmu si své věci a nechám si pomoci na břeh. Nejraději bych se vydala hned na Keizersgracht, cítím se však unavená a hladová a rozhodnu se nejprve někde najíst. V Městském hostinci ležícím na molu zátoky IJ si objednám jednoduché jídlo.

Zhltnu rybu s chlebem, zaplatím u výčepu a zamířím na nábřeží.

Tak tohle je Amsterdam, pupek světa. Jaký tu panuje shon, jak je tu živo! Kam se jen podívám, tam se do vzduchu tyčí lodní stožáry. Nábřeží je plné vyložených pytlů, beden a košů, lidé na sebe volají a pokřikují jeden přes druhého.

Ve zvědavosti, jak vypadá zbytek města, odbočím doprava, přes nábreží Damrak až na velké náměstí s dřevěnou radnicí a vážní budovou. Všude vidím kupce, slyším směsici cizích řečí.

Mine mě podivně oblečený muž se šátkem uvázaným okolo hlavy a opicí na rameni, nádherně oblečené dámy se zdraví a vyměňují si několik lichotek. Zhluboka se nadechnu. Kupodivu se necítím ustrašeně, ba naopak. Ten nesouzvuk mě naplňuje pocitem blaha. Tady je to místo. Tady se střetávají různé světy. Uprostřed náměstí se zastavím, zadívám se na ten ohromující nový svět okolo sebe a vím, že do rodné vesnice se už nikdy nevrátím.

Keizersgracht vypadá na rozdíl od Damraku zcela nově. Na spáry mezi cihlami ještě nesedla špína, barva na vchodových dveřích a okenních rámech se blyští novotou a pálené cihly vypadají, jako by je právě někdo oškrabal. Podél grachtu jsou vysázené lípy. Jsem si jistá, že mu jednou dodají na majestátnosti, nyní se však trochu povadle opírají o laťky.

Zeptala jsem se, kde bydlí rodina van Nulandtova, a teď hledím nahoru na štít obrovského domu. S lehkou nervozitou vystoupám na podestu a zabouchám klepádkem na dveře. Otevře mi mladá dívka a tázavě se na mě zadívá.

„Jsem Catrijn Barentsdochterová a přinesla jsem panu van Nulandtovi dopis od jeho bratra.“

Dívka natáhne ruku, zavrtím však hlavou. „Raději bych mu ho předala osobně.“

„Dojdu pro něj.“ Pustí mě dovnitř a zmizí v chodbě.

Čekám v hale a rozhlížím se okolo. Vidím krásně zdobené dřevěné točité schodiště, obrazy na stěnách a na stolcích drahé vázy.

Otevrou se jedny dveře a přichází ke mně muž. Je mu něco okolo čtyřiceti, má tmavě černý oblek. Udělám pukrle a zopakuji mu svou žádost.